

พลวัตของความขัดแย้งและระงับความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทย

ช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2562*

DYNAMICS AND SUPPRESSION OF POLITICAL CONFLICTS IN THAI SOCIETY DURING 1997 - 2019

สุวิทย์ อุ่นขาว, วีรนุช พรหมจักร*

Suwit Onkhao, Weeranuch Promjak*

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เลย ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Sri Lanchang Campus, Loei, Thailand

*Corresponding author E-mail: weranuch13032525@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์พลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทยช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2556 2) สืบเคราะห์พลวัตของความขัดแย้งและการระงับความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทยช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2562 และ 3) นำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยสู่ความยั่งยืน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย การนำเสนอผลการวิจัยใช้วิธีการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทยช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2556 ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวัฒนธรรมทางการเมือง นำไปสู่รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 เกิดการรวมตัวของกลุ่มการเมืองภาคประชาชน อาทิ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย และแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ 2) ความขัดแย้งช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2562 เกิดการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ส่งผลให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัด และการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในปี พ.ศ. 2562 ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าขาดความโปร่งใส และ 3) แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งควรเน้นการสร้างเวทีสาธารณะเพื่อการอภิปรายที่เปิดกว้าง เสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาแพลตฟอร์มกลางในการรวบรวมองค์ความรู้ และข้อเสนอเชิงวิชาการ ส่งเสริมการสื่อสารอย่างโปร่งใส และสร้างแนวทางในการตัดสินใจร่วมของสาธารณชน ซึ่งอยู่ในแนวคิดทฤษฎีความขัดแย้งของ Azar การจัดการความขัดแย้งของ Burton และสันติภาพเชิงบวกของ Galtung ใช้วิเคราะห์ความขัดแย้งทั้งในระดับโครงสร้าง การสื่อสาร และสันติวิธีที่สร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ แนวทางที่เหมาะสมในการคลี่คลายความขัดแย้งทางการเมืองในระยะยาวความขัดแย้งเชิงระบบ

คำสำคัญ: พลวัตของความขัดแย้ง, การจัดการความขัดแย้ง, การระงับความขัดแย้ง, การเมือง

Abstract

This research aims to: 1) Analyze the dynamics of socio-political conflict in Thailand during 1997 - 2013; 2) Synthesize the dynamics and resolution of socio-political conflict in Thailand during 2014 - 2019; and 3) Propose sustainable approaches to address political conflicts and their impacts in Thai society. This is a qualitative research study that employed in-depth interviews using semi-structured interview protocols with 25 key informants who are directly involved with or have expertise in Thailand's political conflicts. The data were presented using descriptive analysis. The findings reveal that: 1) The socio-political conflict during 1997 - 2013 led to structural and cultural shifts in Thai politics, resulting in the promulgation of the 1997 and 2007 Constitutions and the emergence of major political movements such as the People's Alliance for Democracy (Yellow Shirts) and the United Front for Democracy Against Dictatorship (Red Shirts); 2) During 2014 - 2019, conflict escalated following the military coup by the National Council for Peace and Order (NCPO), which led to a decline in civil liberties and widespread criticism of the lack of transparency in the 2019 general election; and 3) Conflict resolution should focus on creating open public forums for dialogue, promoting collaborative learning, developing centralized platforms for academic knowledge and policy proposals, encouraging transparent communication, and fostering inclusive public decision-making processes. The study is grounded in the theoretical frameworks of Azar's protracted social conflict, Burton's conflict resolution theory, and Galtung's concept of positive peace, which together offer a comprehensive lens for analyzing conflict at structural, communicative, and participatory levels. The research concludes that sustainable political conflict resolution in Thailand requires inclusive and participatory peacebuilding approaches involving all sectors of society.

Keywords: Dynamics of Conflict, Conflict Resolution, Politics, Peaceful Means

บทนำ

ในช่วงระยะเวลาทศวรรษระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2562 ประเทศไทยต้องเผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองที่ยืดเยื้อและซับซ้อนหลายระลอก โดยมีทั้งการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง การรัฐประหาร การชุมนุมทางการเมืองขนาดใหญ่ และการปฏิรูปทางกฎหมายที่สำคัญ ความขัดแย้งเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นโดยฉับพลัน หากแต่สะสมมาอย่างต่อเนื่องจากปัญหาเชิงโครงสร้าง ความเหลื่อมล้ำ และการขาดกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบประชาธิปไตย เหตุการณ์สำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นของพลวัตความขัดแย้งทางการเมือง คือ วิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้งในปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเริ่มต้นจากการลอยตัวค่าเงินบาท ส่งผลให้ภาคธุรกิจล้มละลายและประชาชนต้องเผชิญกับความยากลำบากทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง (Chiang, J. H. D., 1999) ความไม่พอใจต่อการบริหารจัดการของรัฐจึงกลายเป็นรากฐานของความไม่ไว้วางใจทางการเมืองในระยะยาว ต่อมาในปี พ.ศ. 2544 การขึ้นสู่อำนาจของ นายทักษิณ ชินวัตร พร้อมนโยบายประชานิยมได้เปลี่ยนภูมิทัศน์การเมืองไทย แม้ได้รับความนิยมาจากฐานเสียงชนบท แต่แนวทางการบริหารแบบ

รวมศูนย์อำนาจและการใช้อำนาจรัฐอย่างเข้มข้นได้จุดชนวนความขัดแย้งกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (PAD) ซึ่งนำไปสู่ การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 (Phongpaichit, P. & Baker, C., 2004); (พงศธร สารชนะ, 2547)

แม้มีการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวและร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 ความขัดแย้งยังไม่ยุติ โดยในปี พ.ศ. 2551 เกิดเหตุการณ์ การยึดสนามบินและทำเนียบรัฐบาล โดยกลุ่มพันธมิตรฯ และในปี พ.ศ. 2553 กลุ่มคนเสื้อแดง (นปช.) ได้ชุมนุมขนาดใหญ่ในกรุงเทพฯ ซึ่งจบลงด้วยการ ใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม ทำให้มีผู้เสียชีวิตถึง 91 ราย และบาดเจ็บกว่า 2,000 ราย แม้ประเทศไทยจะมีการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2554 และได้ นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรก ความขัดแย้งก็ยังไม่คลี่คลาย โดยในปี พ.ศ. 2557 เกิด การรัฐประหารอีกครั้งโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา (สุรชาติ บำรุงสุข, 2561) คสช. ได้ออกแบบรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ซึ่งให้อำนาจวุฒิสภาในการร่วมเลือกนายกรัฐมนตรี ส่งผลให้การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ไม่เป็นธรรม และไม่สะท้อนเจตจำนงของประชาชนอย่างแท้จริง โดยผลสำรวจของสวนดุสิตโพล ระบุว่า ร้อยละ 62.7 ของประชาชนมีความเห็นเช่นนั้น ความขัดแย้งที่ดำรงอยู่ยาวนานในลักษณะนี้ สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ อาทิ ความไม่เสมอภาค การผูกขาดอำนาจ และการขาดพื้นที่สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน (สวนดุสิตโพล, 2562) แม้งานวิจัยในอดีต เช่น ญัฐธินันท์ นันทะเสนา จะให้ความสำคัญกับบทบาทภาคประชาชน แต่ยังไม่มียานใดที่สังเคราะห์ พลวัตเชิงโครงสร้างของความขัดแย้งในระยะยาว และเชื่อมโยงกับ กรอบแนวคิดทางทฤษฎีสากล อย่างเป็นระบบ (ญัฐธินันท์ นันทะเสนา, 2563)

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงอิงกรอบแนวคิดของ Azar, E. กับทฤษฎี Protracted Social Conflict (PSC) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งยืดเยื้อมักเกิดจากโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมและการขาดการมีส่วนร่วม (Azar, E., 1990) แนวคิด Human Needs Theory ของ Burton, J. ซึ่งเน้นว่าความขัดแย้งทางการเมืองฝังรากอยู่ในความต้องการพื้นฐาน เช่น ความยุติธรรมและอัตลักษณ์ (Burton, J., 1990) และแนวคิด Structural Violence ของ Galtung, J. ที่มองว่าความไม่เสมอภาคทางสังคมเป็นรากเหง้าของความขัดแย้ง (Galtung, J., 1969) นอกจากนี้ ยังใช้แนวคิด Conflict Transformation ของ Lederach, J. P. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในบริบทไทยอย่างยั่งยืน (Lederach, J. P., 2003) การศึกษาพลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองไทยในช่วงเวลาดังกล่าว จึงไม่เพียงแต่เป็นการบันทึกเหตุการณ์สำคัญเท่านั้น แต่ยังเป็นการทำความเข้าใจเชิงลึกถึงรากเหง้าของความขัดแย้ง และเสนอแนวทางที่อิงกับทฤษฎีสมัยใหม่เพื่อการระงับและเปลี่ยนผ่านความขัดแย้งสู่สังคมประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์พลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทย ช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2556
2. เพื่อสังเคราะห์พลวัตของความขัดแย้งและระงับความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทย ช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2562
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการแก้ไขปัญหาพลวัตของความขัดแย้งและผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทย สู่ความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมผสานระหว่างการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และ การเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth

Interview) และการประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งและรอบด้านเกี่ยวกับพลวัตของความขัดแย้งและการระงับความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2562

1. การวิจัยเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ บทความวิจัย รายงานวิชาการ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ เอกสารเผยแพร่จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์จากห้องสมุดสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2556 และวิเคราะห์เชิงเหตุผลของกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่สะท้อนพลวัตของความขัดแย้ง

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 25 คน คัดเลือกโดยใช้ การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และบางรายใช้ การเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยใช้เกณฑ์ด้าน ตำแหน่ง ประสบการณ์ หรือ ความเกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกและน่าเชื่อถือ

3. ประเภทกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มที่มีความหลากหลาย ได้แก่ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ สังคมวิทยา หรือประวัติศาสตร์ ข้าราชการระดับนโยบายและปฏิบัติ นักเคลื่อนไหวทางการเมืองและผู้ชุมนุม นักข่าวและสื่อมวลชน และนักกฎหมายหรือผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน

4. การเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มได้รับการถอดเทปคำต่อคำ (Verbatim Transcription)

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ การเข้ารหัสข้อมูล (Thematic Coding) เพื่อนำไปสังเคราะห์ร่วมกับกรอบแนวคิดที่ตั้งไว้

การประชุมกลุ่ม (Focus Group) จัดขึ้นกับกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งในสังคมไทย ช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2562 โดยมีการกำหนดหัวข้อสนทนาล่วงหน้า เพื่อควบคุมทิศทางและเวลา แต่ยังเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมสนทนาเสนอข้อมูลเพิ่มเติมได้อย่างอิสระ

5. การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล (Data Validation) ใช้วิธีตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาที่ถอดจากบทสัมภาษณ์ ใช้ผู้วิจัยร่วม (Peer Review) เพื่อร่วมตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นและความถูกต้องของการวิเคราะห์ข้อมูล

6. ข้อมูลจากเอกสารและภาคสนาม จะถูกเปรียบเทียบและประมวลผลร่วมกันภายใต้กรอบแนวคิดของ Azar, E. เกี่ยวกับความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ Burton, J. ผู้เสนอแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งอย่างยั่งยืน และ Galtung, J. ผู้ชี้ให้เห็นถึงความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เพื่ออธิบายสาเหตุ กลไก และแนวทางการระงับความขัดแย้งอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน (Azar, E., 1990); (Burton, J., 1990); (Galtung, J., 1969)

ผลการวิจัย

1. พลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทยช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2556 พบว่า เป็นช่วงเวลาที่มีความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมรุนแรง มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวัฒนธรรมทางการเมือง นำไปสู่การแบ่งขั้วและเผชิญหน้าทางการเมือง เหตุการณ์สำคัญเรียงลำดับ ดังนี้ พ.ศ. 2540 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ส่งเสริมประชาธิปไตย แต่ก่อให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมือง พ.ศ. 2544 พรรคไทยรักไทยชนะการเลือกตั้ง นายทักษิณ

ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ใช้นโยบายประชานิยม สร้างความนิยมในชนบทแต่ถูกต่อต้านจากชนชั้นกลาง พ.ศ. 2548 กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (PAD) เริ่มประท้วงทักษิณ กล่าวหาทุจริตและใช้อำนาจโดยมิชอบ พ.ศ. 2549 เกิดรัฐประหารโดยกองทัพ ทักษิณลี้ภัยไปต่างประเทศ พ.ศ. 2550 ประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่ซึ่งถูกวิจารณ์ว่าเป็นเครื่องมือของกลุ่มทหาร พ.ศ. 2551 PAD ยึดสนามบินสุวรรณภูมิและดอนเมือง ต่อต้านรัฐบาลสมัคร และสมชาย พ.ศ. 2552 - 2553 กลุ่ม นปช. (คนเสื้อแดง) ชุมนุม เรียกร้องยุบสภา ปี 2553 เกิดการปะทะกับรัฐ มีผู้เสียชีวิต พ.ศ. 2554 พรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้ง ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรก พ.ศ. 2556 เกิดการชุมนุมต่อต้านรัฐบาลโดยกลุ่ม กปปส. เรียกร้องให้ยิ่งลักษณ์ลาออก

2. พลวัตของความขัดแย้งและการระงับความขัดแย้งช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2562 พบว่า พ.ศ. 2557 รัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา อ้างเหตุผลเพื่อยุติความขัดแย้งและปฏิรูปการเมือง พ.ศ. 2558 คสช. ตั้งกรรมาธิการร่างรัฐธรรมนูญ ควบคุมสื่อและการแสดงความคิดเห็น พ.ศ. 2559 ลงประชามติรัฐธรรมนูญผ่านความเห็นชอบ และประกาศใช้ใน พ.ศ. 2560 พ.ศ. 2560 ตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) โดยแต่งตั้งจาก คสช. ใช้ออกกฎหมายสำคัญ พ.ศ. 2561 คสช. เตรียมเลือกตั้งทั่วไป และออกกฎหมายพรรคการเมืองฉบับใหม่ พ.ศ. 2562 จัดเลือกตั้งทั่วไป พรรคพลังประชารัฐได้จัดตั้งรัฐบาล โดยมีพลเอกประยุทธ์ เป็นนายกรัฐมนตรีต่อ ทำให้เกิดข้อกังขาเรื่องความโปร่งใส และมีการประท้วงในเวลาต่อมา เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างสองช่วงเวลา พบว่า ช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2556 ความขัดแย้งมีลักษณะเป็นการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มการเมืองและมวลชนโดยตรง ในขณะที่ช่วง พ.ศ. 2557 - 2562 ความขัดแย้งเปลี่ยนรูปแบบเป็นการควบคุมเชิงสถาบันโดยรัฐและการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ความเปลี่ยนแปลงสำคัญ คือ การถดถอยของการมีส่วนร่วมและการสถาปนาอำนาจจากบนลงล่าง การเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิด ข้อมูลเชิงประจักษ์สะท้อนว่า ทฤษฎี Protracted Social Conflict ของ ช่วยอธิบายลักษณะความขัดแย้งที่ยืดเยื้อจากการขาดการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชนบางกลุ่ม เช่น คนเสื้อแดงที่รู้สึกถูกตัดออกจากกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง

3. ในการแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองไทยในระยะยาว จำเป็นต้องเปลี่ยนผ่านจากแนวทางที่เน้นการกดทับไปสู่การสร้างสถาบันที่เปิดพื้นที่ให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง แนวคิดของ John Paul Lederach เรื่อง Conflict Transformation เป็นแนวทางสำคัญที่เสนอให้เปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์ ไม่ใช่เพียงแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การจัดตั้ง “สภาวิธานศิลป์” ที่เปิดให้ภาคส่วนต่าง ๆ เข้ามาร่วมกำหนดทิศทางนโยบายอย่างเท่าเทียม พรรคการเมืองที่มีโครงสร้างแบบแผนภูมิเปิดโอกาสให้เกิดการแข่งขันเชิงนโยบายที่หลากหลาย ภายใต้กติกาที่เป็นธรรม การเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เช่น อินโดนีเซียหลังซูฮาร์โต แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนผ่านประชาธิปไตยที่แท้จริง ต้องอาศัยรัฐธรรมนูญที่ทุกฝ่ายยอมรับและเปิดพื้นที่ให้กลุ่มต่าง ๆ แสดงออกได้ หรือกรณีมาเลเซียในปี 2018 ที่เปลี่ยนรัฐบาลอย่างสันติผ่านการเลือกตั้ง สะท้อนให้เห็นถึงกลไกประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพ ตรงกันข้ามกับประเทศไทยที่ยังขาดกลไกสถาบันที่เป็นกลางและน่าเชื่อถือร่วม ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการคลี่คลายความขัดแย้งในระยะยาว

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบพลวัตความขัดแย้งทางการเมืองไทย (พ.ศ. 2540 - 2562)

ประเด็น	ช่วง พ.ศ. 2540 - 2556	ช่วง พ.ศ. 2557 - 2562
ลักษณะของความขัดแย้ง	ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองและมวลชนโดยตรง เช่น เสื้อเหลือง - เสื้อแดง	ความขัดแย้งเชิงสถาบัน โดยรัฐรวมศูนย์อำนาจจำกัดการมีส่วนร่วม

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบพลวัตความขัดแย้งทางการเมืองไทย (พ.ศ. 2540 - 2562) (ต่อ)

ประเด็น	ช่วง พ.ศ. 2540 - 2556	ช่วง พ.ศ. 2557 - 2562
รูปแบบการใช้ความรุนแรง	การเผชิญหน้า การชุมนุม การสลายการชุมนุม ด้วยกำลัง	การใช้กฎหมาย การควบคุมสื่อ และกลไก สถาบัน
บทบาทของประชาชน	มีบทบาทสูงผ่านการเคลื่อนไหว การเลือกตั้ง และการชุมนุมมวลชน	มีบทบาทจำกัด ถูกควบคุมและปิดพื้นที่ แสดงออก
บทบาทของรัฐ	รัฐมีบทบาทในฐานะคู่ขัดแย้ง เช่น รัฐบาล ทักษิณ/ยิ่งลักษณ์	รัฐใช้อำนาจแบบรวมศูนย์ผ่าน คสช. และใช้ อำนาจตามมาตรา 44
บทบาทของกองทัพ	รัฐประหารโดยกองทัพในปี พ.ศ. 2549	รัฐประหารโดย คสช. และควบคุมผ่านสภาที่ แต่งตั้งเอง
รัฐธรรมนูญและสถาบัน การเมือง	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ 2550 แสดงถึง การแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มทางการเมือง	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ให้อำนาจวุฒิสภาเลือก นายกฯ ลดบทบาทของสภาผู้แทนราษฎร
แนวโน้มประชาธิปไตย	ประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งยังคงมี แม้จะไม่ สมบูรณ์	ประชาธิปไตยถดถอย มีข้อกังขาเรื่องความเป็น ธรรมในการเลือกตั้ง
รูปแบบการระงับความ ขัดแย้ง	การเลือกตั้ง การเคลื่อนไหวของมวลชน	การควบคุมโดย คสช. การเขียนรัฐธรรมนูญ ใหม่และออกกฎหมายควบคุม

จากตารางที่ 1 ข้อนค้นพบ พบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองไทยเกิดจากโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรม การขาดการมีส่วนร่วม และความไม่ไว้วางใจในสถาบัน ประเด็น ช่วง พ.ศ. 2540 - 2556 ช่วง พ.ศ. 2557 - 2562 ลักษณะของความขัดแย้ง ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองและมวลชนโดยตรง เช่น เสื้อเหลือง - เสื้อแดง ความขัดแย้งเชิงสถาบัน โดยรัฐรวมศูนย์อำนาจ จำกัดการมีส่วนร่วม รูปแบบการใช้ความรุนแรง การเผชิญหน้า การชุมนุม การสลายการชุมนุมด้วยกำลัง การใช้กฎหมาย การควบคุมสื่อ และกลไกสถาบัน บทบาทของประชาชน มีบทบาทสูงผ่านการเคลื่อนไหว การเลือกตั้ง และการชุมนุมมวลชน มีบทบาทจำกัด ถูกควบคุมและปิดพื้นที่แสดงออก บทบาทของรัฐ รัฐมีบทบาทในฐานะคู่ขัดแย้ง เช่น รัฐบาลทักษิณ/ยิ่งลักษณ์ รัฐใช้อำนาจแบบรวมศูนย์ผ่าน คสช. และใช้อำนาจตามมาตรา 44 บทบาทของกองทัพ รัฐประหารโดยกองทัพในปี พ.ศ. 2549 รัฐประหารโดย คสช. และควบคุมผ่านสภาที่แต่งตั้งเอง รัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ 2550 แสดงถึงการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มทางการเมือง รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ให้อำนาจวุฒิสภาเลือกนายกฯ ลดบทบาทของสภาผู้แทนราษฎร แนวโน้มประชาธิปไตย ประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งยังคงมี แม้จะไม่สมบูรณ์ ประชาธิปไตยถดถอย มีข้อกังขาเรื่องความเป็นธรรมในการเลือกตั้ง รูปแบบการระงับความขัดแย้ง การเลือกตั้ง การเคลื่อนไหวของมวลชน การควบคุมโดย คสช. การเขียนรัฐธรรมนูญใหม่และออกกฎหมายควบคุม จากตารางที่ 1 พบว่า ความขัดแย้งทางการเมืองไทยเกิดจากโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรม การขาดการมีส่วนร่วม และความไม่ไว้วางใจในสถาบัน ข้อเสนอแนะ สำหรับภาครัฐ ควรออกกฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติด้านการปรองดองที่ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วน เช่น นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และตัวแทนเยาวชน พร้อมสนับสนุนเวทีเสวนาและกลไกสื่อสารสาธารณะอย่างต่อเนื่อง สำหรับพรรคการเมือง ควรปรับโครงสร้างภายในให้สะท้อนเสียงของสมาชิก และเปิดโอกาสให้แนวคิดที่หลากหลายเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ รวมทั้งสนับสนุนการอบรมประชาธิปไตยแก่สมาชิก สำหรับภาคประชาสังคม

ควรจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังความขัดแย้งระดับจังหวัด และสร้างเครือข่ายวิจัยพลเมือง เพื่อรวบรวมข้อมูลท้องถิ่น และเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และแนวทางปฏิบัติรูปธรรม จัดตั้ง “สภาวิธานศิลป์” เป็นกลไกที่ปรึกษาทางการเมืองแบบพหุภาคี เพื่อสร้างฉันทามติและความเข้าใจร่วมในการแก้ปัญหาการเมือง ส่งเสริม “พรรคการเมืองแบบแผนภูมิ” ที่กระจายอำนาจและสะท้อนความหลากหลายของประชาชนในทุกมิติ พร้อมใช้แผนที่การเมืองแสดงพื้นที่ต่อต้าน สนับสนุน ความเชื่อมโยง และศูนย์กลางอำนาจอย่างชัดเจน สร้าง “สภาการเมืองที่หลากหลาย” โดยสนับสนุนให้มีกลุ่มตัวแทนจากประชาชนในภูมิภาคและกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้าไปมีบทบาททางการเมืองจริง พร้อมพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเข้าถึงข้อมูลทางการเมืองอย่างเท่าเทียม พัฒนา “ระบบสื่อมวลชนที่เสรี” เพื่อให้ข้อมูลที่รอบด้านและเป็นกลาง เปิดพื้นที่การสื่อสารที่ให้เสียงกับทุกกลุ่ม รวมถึงการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจได้อย่างโปร่งใส และส่งเสริม “การศึกษาเพื่อความเข้าใจทางการเมือง” ในทุกระดับ โดยบูรณาการเนื้อหาด้านโครงสร้างอำนาจ สถาบันการเมือง กระบวนการเลือกตั้ง และการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อเสริมสร้างความตระหนักรู้และทักษะพลเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ข้อเสนอทั้งหมดควรถูกบูรณาการในยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้จริง องค์ความรู้ใหม่ งานวิจัยนี้เสนอกรอบการวิเคราะห์พลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองไทยโดยใช้การเปรียบเทียบช่วงเวลาและการประยุกต์ใช้ทฤษฎีสากล (เช่น Azar, Galtung, Mouffe, Burton) เข้ากับบริบทไทยอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังเสนอแนวทางเชิงโครงสร้างและเชิงสถาบันเพื่อการระงับความขัดแย้งที่เน้นการมีส่วนร่วมและความยั่งยืน ซึ่งยังไม่ปรากฏชัดในงานวิจัยก่อนหน้านี้ นอกจากนี้ การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยสามารถทำได้โดยการกระทำตามหลักการและรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การสร้างสภาวิธานศิลป์: การสร้างสภาวิธานศิลป์หรือพื้นฐานเสรีภาพการแสดงออกทางการเมือง เป็นการสร้างสภาวิธานศิลป์ที่ยอมรับร่วมกันในการแก้ไขปัญหาทางการเมือง หมายถึง การสร้างสภาวิธานศิลป์หรือพื้นฐานเสรีภาพการแสดงออกทางการเมืองเป็นการสร้างที่ปรึกษาทางการเมืองที่มีผู้มีความชำนาญในการแก้ไขปัญหาและเสนอคำแนะนำเพื่อให้ประชาชนและผู้บริโภคสามารถตัดสินใจเรื่องการเมืองได้อย่างอิสระ ทำให้การแก้ปัญหาทางการเมืองเป็นไปอย่างยุติธรรมและเป็นธรรมชาติ นอกจากนี้ สภาวิธานศิลป์ยังเป็นสถาบันที่สร้างความสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่างผู้แทนราษฎรและผู้แทนพรรคการเมือง ซึ่งจะช่วยให้มีการพูดคุยและการทำงานร่วมกันเพื่อหาทางออกจากปัญหาทางการเมืองในที่สุด

2. การสร้างพรรคการเมืองแบบแผนภูมิ: การสร้างพรรคการเมืองแบบแผนภูมิสามารถช่วยให้การแก้ปัญหาทางการเมืองเป็นไปอย่างราบรื่นและที่สำคัญ คือ การกระจายอำนาจให้กับหลายฝ่าย หมายถึง การสร้างพรรคการเมืองแบบแผนภูมิเป็นหนึ่งในวิธีการที่สามารถช่วยให้การแก้ปัญหาทางการเมืองเป็นไปอย่างราบรื่นและเสถียรได้ โดยเรื่องสำคัญ คือ การกระจายอำนาจให้กับหลายฝ่าย เพื่อให้มีความเป็นธรรมและเสถียรในการตัดสินใจทางการเมืองในระบบการเมืองแบบแผนภูมิ เรามองว่าพรรคการเมืองไม่ใช่เพียงเครื่องมือสำหรับการแย่งอำนาจเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อกลางที่ช่วยให้พลโลกมีการแสดงออกที่แตกต่างกันได้อย่างอิสระ การมีพรรคการเมืองแบบแผนภูมิจะช่วยให้คนสามารถสร้างรูปแบบการเลือกตั้งที่หลากหลายและผลักดันให้มีการแบ่งแยกอำนาจในระดับต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างความเป็นธรรมในการดำเนินการทางการเมือง อีกทั้งพรรคการเมืองแบบแผนภูมิยังสร้างข้อตกลงและระเบียบวิธานศิลป์ภายในเพื่อให้ความซุมนภายในพรรคสามารถทำงานร่วมกันและแก้ไขปัญหาทาง

การเมืองได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ พรรคการเมืองแบบแผนภูมิยังสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง ซึ่งมีประโยชน์ในการสร้างความเชื่อมโยงและความเข้าใจระหว่างพลโลกและพรรคการเมืองได้ด้วย

การสร้างพรรคการเมืองแบบแผนภูมิสามารถแสดงในรูปภาพในลักษณะของแผนที่ โดยภาพที่แสดงอาจมีลักษณะ ดังนี้

หน้าด่านทาน: พื้นที่หน้าต่าง ๆ ที่มีการต่อต้านกันอย่างแรงของพรรคการเมือง ภาพอาจแสดงลูกเล่นอำนาจระหว่างพรรคและการแย่งชิงอำนาจ หรือสถานการณ์ที่มีการขัดแย้งหรือความขัดแย้งทางการเมือง

พื้นที่สนับสนุน: พื้นที่ภายใต้การสนับสนุนของพรรคการเมืองที่มั่นคงและเชื่อมโยงกันได้อย่างต่อเนื่อง ภาพอาจแสดงพื้นที่ที่มีการเป็นฐานสนับสนุนและกำลังสำคัญของพรรคการเมือง

เส้นทางความเชื่อมโยง: เส้นทางที่เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีพรรคการเมืองแตกต่างกัน ภาพอาจแสดงเส้นทางการสื่อสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการทำงานร่วมกันระหว่างพรรคการเมือง

ศูนย์กลาง: พื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางของการเมืองที่มีความสำคัญ ภาพอาจแสดงศูนย์กลางเมืองหรือสถานที่ที่พรรคการเมืองต้องการความสนใจและการแสดงออก

รูปภาพสร้างพรรคการเมืองแบบแผนภูมิจะช่วยให้เห็นภาพรวมและความสัมพันธ์ของพรรคการเมืองต่าง ๆ และช่วยให้เข้าใจขั้นตอนการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองได้

3. การสร้างสภาการเมืองที่มีความหลากหลาย: การสร้างสภาการเมืองที่มีความหลากหลายไม่เพียงแต่ในเรื่องการตัดสินใจทางการเมือง แต่ยังมี ความหลากหลายในเรื่องของข่าวสารทางการเมือง การเข้าถึงข้อมูล และการเลือกตั้ง หมายถึง การสร้างสภาการเมืองที่มีความหลากหลายในเรื่องการตัดสินใจทางการเมือง เราสามารถทำได้โดยการให้ผู้มีอำนาจและผู้มีสิทธิต่าง ๆ มีความหลากหลายในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยไม่ว่าจะเป็นการสร้างพรรคการเมืองที่มีตัวแทนจากผู้ที่มาจากพื้นที่และกลุ่มที่แตกต่างกัน หรือการสร้างสภาผู้แทนราษฎรจากพลเมืองที่มีต้นกำเนิดและพื้นที่อยู่ใกล้เคียงกันของพลเมือง มีมาตรการในการควบคุมเลือกตั้งที่เป็นอิสระและโปร่งใส และมีการเปิดเผยข้อมูลกับประชาชนเพื่อให้ผู้มีสิทธิเข้าถึงข้อมูลและตัดสินใจตามความเป็นจริงและความเหมาะสม โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเผยแพร่ข่าวสารทางการเมืองอย่างรวดเร็วและมีความหลากหลายให้กับประชาชนทั่วไป

4. การสร้างระบบสื่อมวลชนที่เสรี: การสร้างระบบสื่อมวลชนที่เสรีอาจช่วยให้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นกลางได้ ซึ่งสามารถช่วยลดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองได้ หมายถึง การสร้างระบบสื่อมวลชนที่เสรีสามารถช่วยให้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นกลางได้เป็นสิ่งสำคัญในการลดปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง เพราะสื่อมวลชนที่เสรีสามารถสร้างพื้นที่ในการสนทนาและอภิปรายที่เปิดกว้างขึ้น และให้เสียงส่วนน้อยที่ไม่ได้มีพลังหรือแทรกแซงสามารถมีการแสดงความคิดเห็นและเสียงส่วนน้อยนั้นได้รับการยอมรับและฟังเสียงมากขึ้นได้ นอกจากนี้ ระบบสื่อมวลชนที่เสรียังช่วยสร้างความโปร่งใสและช่วยให้ผู้คนสามารถตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากองค์กรหรือผู้ประกอบการต่าง ๆ ได้อย่างง่ายดาย ดังนั้น การสร้างระบบสื่อมวลชนที่เสรีที่มีความเป็นกลางและให้โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลของทุกคนจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองได้มากขึ้น

5. การสร้างการศึกษาและการเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ไขขัดแย้งทางการเมือง: การสร้างการศึกษาและการเรียนรู้ทางการเมือง หมายถึง การสร้างการศึกษาและการเรียนรู้ทางการเมือง หมายถึง การพัฒนาระบบการศึกษาที่ให้ความรู้เรื่องการเมืองแก่นักเรียนและนักศึกษา โดยให้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและสถาบัน

การเมืองในประเทศและระบบการปกครองชนบท รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การเข้าใจบทบาทของผู้แทนราษฎรในการตัดสินใจทางการเมือง และการเรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือและกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญ เช่น การอธิบายระบบเสียงเลือกตั้ง การวิเคราะห์ข้อมูลทางการเมือง และการเขียนรายงานเกี่ยวกับการเมือง เนื่องจากการศึกษาและการเรียนรู้ทางการเมืองมีความสำคัญเพื่อเพิ่มความเข้าใจและความตระหนักในการเมืองของผู้ประกอบการต่าง ๆ และช่วยสร้างพื้นฐานให้กับคนรุ่นใหม่เพื่อมีส่วนร่วมและการเข้าร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองในอนาคตโดยสรุปเป็นภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทยตามหลักการและรูปแบบ

อภิปรายผล

วิเคราะห์พลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทย ช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2556 ประเทศไทยเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยสามารถวิเคราะห์พลวัตของความขัดแย้ง ดังนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความพยายามในการสร้างระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มการเมืองที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น พรรคไทยรักไทย ของนายทักษิณ ชินวัตร ได้รับความนิยมจากประชาชนรากหญ้าจากนโยบายประชานิยม ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มชนชั้นกลางและชนชั้นสูง ทำให้เกิดการประท้วงของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (PAD) ในปี พ.ศ. 2548 และนำไปสู่การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549

การเกิดกลุ่มการเมืองใหม่ โดยเกิดการแบ่งแยกอุดมการณ์ทางการเมืองเป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ ได้แก่ กลุ่มคนเสื้อเหลือง และกลุ่มคนเสื้อแดง โดยทั้งสองกลุ่มมีการประท้วงและเผชิญหน้ากันอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น การประท้วงของกลุ่มเสื้อแดงในปี พ.ศ. 2552 - 2553 ที่เรียกร้องให้มีการยุบสภาและจัดการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งนำไปสู่การปะทะและ

การเสียชีวิตของผู้ประท้วงหลายราย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธพร อิศรชัย ได้ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของ ขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในการเมืองไทย: กรณีศึกษากลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกับกลุ่ม คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข (กปปส.) (พ.ศ. 2548 - 2557) ผลการวิจัยพบว่า การเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ และกลุ่ม กปปส. ช่วง พ.ศ. 2548 - 2557 เกิดจากเงื่อนไขเชิงสาเหตุทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก่อให้เกิดการสร้างอุดมการณ์ ทางการเมืองชาตินิยมแบบอนุรักษนิยมความเป็นไทย นำไปสู่เจตจำนงทางการเมือง การจัดโครงสร้างองค์กรยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีการเคลื่อนไหว โดยมีวิกฤตการณ์สมัยรัฐบาลทักษิณ รัฐบาลสมชาย และรัฐบาลยิ่งลักษณ์ พร้อมเงื่อนไข สอดแทรกจากกลุ่มอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ ได้แก่ ชนชั้นนำ กองทัพ ตุลาการภิวัตน์ ระบบราชการ กลุ่มทุน ดั้งเดิม เครือข่ายภาคประชาชน ภายใต้โครงสร้างสังคมวัฒนธรรมแบบเครือข่ายครอบครัวยุคใหม่ ก่อให้เกิดการประชาธิปไตย แบบตัวแทน โดยถูกเชื่อมโยงกับสภาวะรัฐเร้นลึกในสังคมไทยนำไปสู่การเปลี่ยนการเมืองรัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 การถอดถอนนายกรัฐมนตรีใน พ.ศ. 2551 และการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 ซึ่งได้ทำลายความเข้มแข็ง ของการเมืองภาคประชาชน หลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในระยะยาว (ยุทธพร อิศรชัย, 2561)

พลวัตของความขัดแย้งและระบอบความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทย ช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2562 การเมืองไทย ได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การปกครองโดยทหาร และการควบคุมสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างเข้มงวด มีการจัดตั้งคณะ รักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยหลังการรัฐประหาร คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้เข้ามาควบคุมการ บริหารประเทศ และดำเนินการปฏิรูปการเมืองและเศรษฐกิจ โดยการร่างรัฐธรรมนูญใหม่ในปี พ.ศ. 2559 และผ่าน การลงประชามติในปี พ.ศ. 2560 เกิดการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกหลังรัฐประหาร ผลการเลือกตั้งทำให้พรรคพลังประชารัฐได้รับชัยชนะ และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อไป ผลการเลือกตั้งถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่เป็นธรรม และมีการประท้วงจากกลุ่มประชาชนที่ไม่พอใจ ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ นรวิญญ์ นิธิปัญญา และชลวิทย์ เจียรจิตต์ ได้ศึกษา พลวัตทางความคิดเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองไทย หลังการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562: มุมมองคนรุ่นใหม่กับการลดความขัดแย้งทางการเมืองเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัย วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มนักการเมือง นักวิชาการ ตลอดจนแกนนำขบวนการ เคลื่อนไหวทางการเมืองของประเทศไทย และกลุ่มคนรุ่นใหม่ รวม 35 คน ผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 พบว่า ความเป็นพลวัตทางความคิดเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นหลังการเลือกตั้ง พ.ศ. 2562 มาจากมรดกของการรัฐประหาร พ.ศ. 2557 ตลอดระยะเวลา 5 ปีของการควบคุมอำนาจการปกครองของคณะรักษา ความสงบแห่งชาติ (คสช.) ประชาชนไม่มีสิทธิ เสรีภาพในการแสดงออกและการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยอุดมการณ์ ทางการเมืองไทยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง ในช่วงปี 2562 - 2565 ได้แก่ ขั้วอุดมการณ์แบบอำนาจนิยม และ ขั้วอุดมการณ์แบบประชาธิปไตย และ สำหรับวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ในมุมมองของคนรุ่นใหม่ที่มีต่อความขัดแย้ง ทางการเมืองจะเห็นได้ว่าความขัดแย้งทางการเมืองมีมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่หลังการเลือกตั้ง 2548 จนเกิดรัฐประหาร 2 ครั้ง ในปี 2549 และ 2557 แต่ไม่ใช่ทางออกของการเมืองไทย โดยในการลดความขัดแย้งทางการเมืองมีข้อเสนอ ดังนี้ 1) เครื่องมือทางกฎหมายในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองไทยในอดีต ทั้งการนิรโทษกรรม และการล้าง มลทิน และ 2) การสร้างองค์กรเพื่อระงับความขัดแย้งเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการระงับความขัดแย้งคลี่คลายปัญหา ที่เกิดขึ้นที่อาจเกิดขึ้นอีกในอนาคต (นรวิญญ์ นิธิปัญญา และชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2563)

รูปแบบการแก้ไขปัญหาล้วนของความขัดแย้งและผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทยสู่ความยั่งยืน เพื่อให้ประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีการดำเนินการในหลายด้าน ได้แก่ การส่งเสริมการเจรจาและการอภิปรายเปิดกว้าง โดยการสร้างพื้นที่ให้ประชาชนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเจรจาเกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองและสังคมได้อย่างเสรีและเปิดกว้าง จะช่วยลดความตึงเครียดและความขัดแย้ง ให้การศึกษาและการเรียนรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหความขัดแย้ง การให้ความรู้และการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการแก้ไขปัญหความขัดแย้งจะช่วยให้ประชาชนสามารถจัดการกับความขัดแย้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสนับสนุนการวิจัยและการศึกษา ซึ่งการสนับสนุนการวิจัยและการศึกษาที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม จะช่วยให้มีข้อมูลและแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินการ การสร้างสื่อสารที่โปร่งใสและเปิดเผย เพราะการสนับสนุนการสื่อสารที่โปร่งใสและเปิดเผยจะช่วยลดการบิดเบือนข้อมูลและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างประชาชน รวมทั้งการสร้างแนวทางและกรอบการแก้ไขปัญห: การกำหนดแนวทางและกรอบการแก้ไขปัญหความขัดแย้งที่ชัดเจนจะช่วยให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพและสามารถประเมินผลได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินา ไชยะ ได้ศึกษาเรื่อง เศรษฐศาสตร์การเมือง การเคลื่อนไหวทางสังคม และการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในบริบทของการประท้วงและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า เฟซบุ๊กมีความเป็นพื้นที่สาธารณะตามแนวคิดของฮาเบอร์มาสท่ามิติในลักษณะร่วมสมัยและเป็นพลวัตร โดยเป็นพื้นที่ซึ่งกว้างขวางไร้ขอบเขต ไม่มีลักษณะทางกายภาพและมีผู้เข้าร่วมกระทำการที่มีคิดเห็นที่มีความแตกต่างหลากหลายอย่างรักีตามการเข้าร่วมอภิปราย ถกเถียงในพื้นที่สาธารณะนี้ ไม่ก่อให้เกิดการแก้ไขปัญหหรือการเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมเสมอไปเนื่องจากความคิดเห็นสาธารณะอาจไม่ได้เป็นผลมาจากความเข้าใจเหตุผลร่วมกัน ของคนในสังคม แต่เกิดจากการตามกระแสหรือเชื่อผู้มีชื่อเสียง โดยไม่มีการคิดพิจารณาเหตุผลในขณะทีผล การศึกษาด้านรูปแบบการใช้ เฟซบุ๊กเพื่อเคลื่อนไหวทางสังคมนั้นพบว่า ขบวนการเคลื่อนไหวมักมี การใช้สื่อสังคมออนไลน์ร่วมกับ การลงพื้นที่หรือเคลื่อนไหวบนท้องถนนเพื่อสร้างกลุ่มผู้สนับสนุนขบวนการระดมทรัพยากรและสร้างเครือข่ายเพื่อความเข้มแข็ง (นลินา ไชยะ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

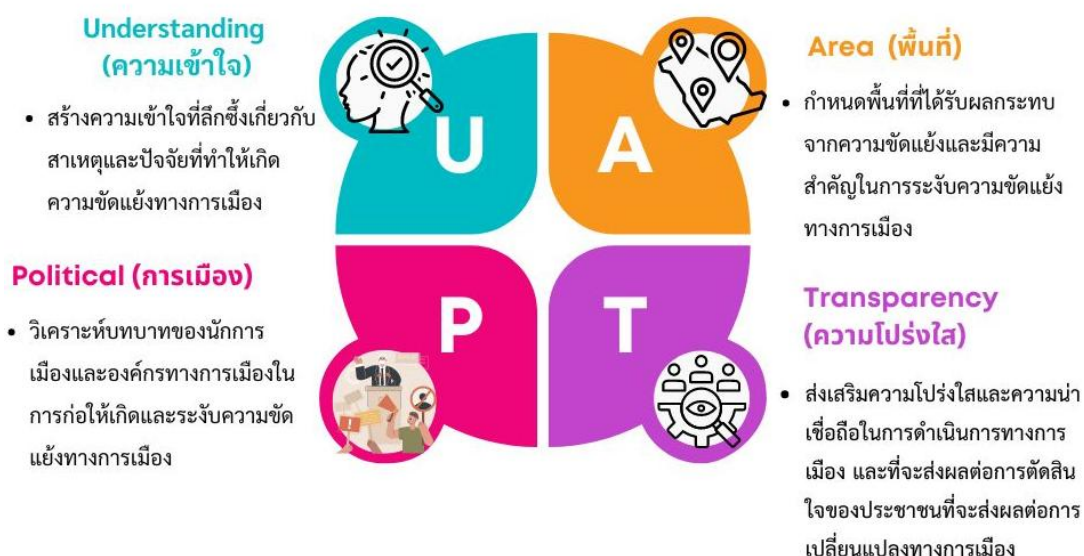
เสนอกรอบการวิเคราะห์พลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองไทยโดยใช้การเปรียบเทียบช่วงเวลาและการประยุกต์ใช้ทฤษฎีสากล (เช่น Azar, Galtung, Mouffe, Burton) เข้ากับบริบทไทยอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังเสนอแนวทางเชิงโครงสร้างและเชิงสถาบันเพื่อการระงับความขัดแย้งที่เน้นการมีส่วนร่วมและความยั่งยืน ซึ่งยังไม่ปรากฏชัดในงานวิจัยก่อนหน้านี้ นอกจากนี้ งานวิจัยยังนำเสนอประเด็นใหม่ในการออกแบบกลไกรัฐสภาและกระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะผ่านความร่วมมือแบบพหุภาคี การใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่อทำความเข้าใจอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย และการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา การสื่อสาร และนโยบายเพื่อสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสังคมไทย องค์ความรู้ใหม่ งานวิจัยนี้เสนอกรอบการวิเคราะห์พลวัตของความขัดแย้งทางการเมืองไทยโดยใช้การเปรียบเทียบช่วงเวลาและการประยุกต์ใช้ทฤษฎีสากล (เช่น Azar, Galtung, Mouffe, Burton) เข้ากับบริบทไทยอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังเสนอแนวทางเชิงโครงสร้างและเชิงสถาบันเพื่อการระงับความขัดแย้งที่เน้นการมีส่วนร่วมและความยั่งยืน ซึ่งยังไม่ปรากฏชัดในงานวิจัยก่อนหน้านี้ จึงนับเป็นการเติมเต็มช่องว่าง

ทางวิชาการในประเด็นความขัดแย้งเชิงโครงสร้างในสังคมไทย และนำมาสร้างรูปแบบนำเสนอรูปแบบการแก้ไข ปัญหาพลวัตของความขัดแย้งและผลกระทบของความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทย สู่ความยั่งยืน

จากการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้สรุปเป็น Model UAPT 1) Understanding (ความเข้าใจ) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองไทย ซึ่งมีแนวปฏิบัติ ได้แก่ เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์บริบททางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคมทางการเมืองไทย สำนวความคิดเห็น ของประชาชนและกลุ่มต่าง ๆ ผ่านการสัมภาษณ์และการสำรวจทางการเมืองไทย ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง คุณภาพและเชิงปริมาณเพื่อสร้างภาพรวมของสถานการณ์ทางการเมืองไทย 2) Area (พื้นที่) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อกำหนดพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งและมีความสำคัญในการระงับความขัดแย้งทางการเมืองไทย ซึ่งมีแนวปฏิบัติ ได้แก่ การวิเคราะห์ภูมิศาสตร์และประชากรเพื่อระบุพื้นที่ที่มีความขัดแย้งสูงทางการเมืองไทย สำนวความ ต้องการและปัญหาของชุมชนในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งทางการเมืองไทย และการประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบทางการเมืองไทย 3) Political (การเมือง) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ บทบาทของนักการเมืองและองค์กรทางการเมืองในการก่อให้เกิดและระงับความขัดแย้งทางการเมืองไทย ซึ่งมีแนวปฏิบัติ ได้แก่ การศึกษาโครงสร้างและการทำงานขององค์กรทางการเมืองของไทย วิเคราะห์นโยบายและการกระทำของ นักการเมืองที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองของไทย สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับนักการเมืองและองค์กร การเมืองเพื่อส่งเสริมการแก้ไขปัญหาทางการเมืองไทย และ 4) Transparency (ความโปร่งใส) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในการดำเนินการและการตัดสินใจ โดยมีแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลและผลการวิเคราะห์อย่างโปร่งใสให้ประชาชนได้รับทราบ สร้างกลไกการตรวจสอบและประเมินผล การดำเนินการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและการตรวจสอบจากภาคประชาสังคม สรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

โมเดล UAPT

ภาพที่ 2 กระบวนการระงับความขัดแย้งทางการเมืองสังคมไทยโดยใช้ Model UAPT

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในช่วงเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา สังคมไทยเผชิญกับความขัดแย้งทางการเมืองที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงรูปแบบตามบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และอำนาจรัฐ งานวิจัยฉบับนี้ได้ศึกษาและวิเคราะห์พลวัตของความขัดแย้งดังกล่าวโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากเอกสารและภาคสนาม รวมทั้งประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทางทฤษฎีระดับสากลเพื่อตีความสาเหตุ กลไก และแนวทางการระงับความขัดแย้งในบริบทของประเทศไทย ผลการศึกษาได้นำไปสู่ข้อค้นพบที่สำคัญและข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปสู่การออกแบบกระบวนการสร้างสันติภาพและประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน ซึ่งมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ในช่วง พ.ศ. 2540 - 2556 ความขัดแย้งทางการเมืองมีลักษณะเป็นการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มการเมืองและมวลชน เช่น กลุ่มพันธมิตรฯ และ นปช. ความไม่พอใจต่อการใช้อำนาจรัฐและการทุจริตเป็นประเด็นสำคัญ นำไปสู่การรัฐประหารและความรุนแรงในที่สาธารณะ 2) ช่วง พ.ศ. 2557 - 2562 ความขัดแย้งเปลี่ยนแปลงสู่การควบคุมเชิงสถาบัน โดยรัฐใช้อำนาจผ่าน คสช. และรัฐธรรมนูญ 2560 จำกัดสิทธิการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกลไกกฎหมายและการแต่งตั้ง ส.ว. และ 3) แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งควรมุ่งสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่แท้จริง เช่น การตั้งคณะกรรมการการแบบพหุภาคี การเปิดเวทีเสวนาระดับชาติ และการส่งเสริมการศึกษาทางการเมืองในระยะยาว การเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิด โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกับทฤษฎี Protracted Social Conflict ข้อเสนอแนะ สำหรับภาครัฐ ควรออกกฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติด้านการปรองดองที่ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วน เช่น นักวิชาการ ภาคประชาสังคม และตัวแทนเยาวชน พร้อมสนับสนุนเวทีเสวนาและกลไกสื่อสารสาธารณะอย่างต่อเนื่อง สำหรับพรรคการเมือง ควรปรับโครงสร้างภายในให้สะท้อนเสียงของสมาชิก และเปิดโอกาสให้แนวคิดที่หลากหลายเข้ามามีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจ รวมทั้งสนับสนุนการอบรมประชาธิปไตยแก่สมาชิก และภาคประชาสังคม: ควรจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังความขัดแย้งระดับจังหวัด และสร้างเครือข่ายวิจัยพลเมือง เพื่อรวบรวมข้อมูลท้องถิ่น และเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แนวทางปฏิบัติรูปธรรม ควรมีการทดลองใช้รูปแบบเวทีเสวนาร่วมกับภาครัฐในระดับภูมิภาค จัดกิจกรรมจำลองรัฐสภาประชาชนในมหาวิทยาลัย สนับสนุนทุนวิจัยการเมืองเชิงเปรียบเทียบ และสร้างระบบฐานข้อมูลความขัดแย้งที่เข้าถึงได้โดยสาธารณะข้อเสนอทั้งหมดควรถูกบูรณาการในยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐฉินท์ นันทะเสนา. (2563). การเคลื่อนไหวทางสังคมโดยกลุ่มนักศึกษาขบวนการประชาธิปไตยใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นริชัญญ์ นิธิปัญญา และชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2563). กลยุทธ์การจัดการความขัดแย้งในองค์กร: ศึกษากรณีการเจรจาต่อรอง. วารสารรัฐศาสตร์, 12(2), 45-59.
- นลินา ไชยะ. (2563). เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยพื้นที่สาธารณะ การเคลื่อนไหวทางสังคม และสื่อสังคมออนไลน์. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 14-31.
- พงศธร สารชนะ. (2547). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งในประเทศไทย. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 8(1), 21-34.

- ยุทธพร อิศรชัย. (2561). การพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยในประเทศไทย. วารสารสังคมศาสตร์, 15(3), 67-81.
- สวนดุสิตโพล. (2562). สำรวจความคิดเห็นประชาชนหลังการเลือกตั้ง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2568 จาก <https://dusitpoll.dusit.ac.th>.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2561). การเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Azar, E. (1990). The management of protracted social conflict: Theory and cases. Aldershot: Dartmouth Publishing.
- Burton, J. (1990). Conflict: Resolution and prevention. London: Palgrave Macmillan.
- Chiang, J. H. D. (1999). Political development in Thailand: Democracy and participation. Asian Survey, 39(4), 615-634.
- Galtung, J. (1969). Violence, Peace, and Peace Research. Journal of Peace Research, 6(3), 167-191.
- Lederach, J. P. (2003). The little book of conflict transformation Intercourse. Pennsylvania: Good Books.
- Phongpaichit, P. & Baker, C. (2004). Thaksin: The business of politics in Thailand. Chiang Mai: Silkworm Books.